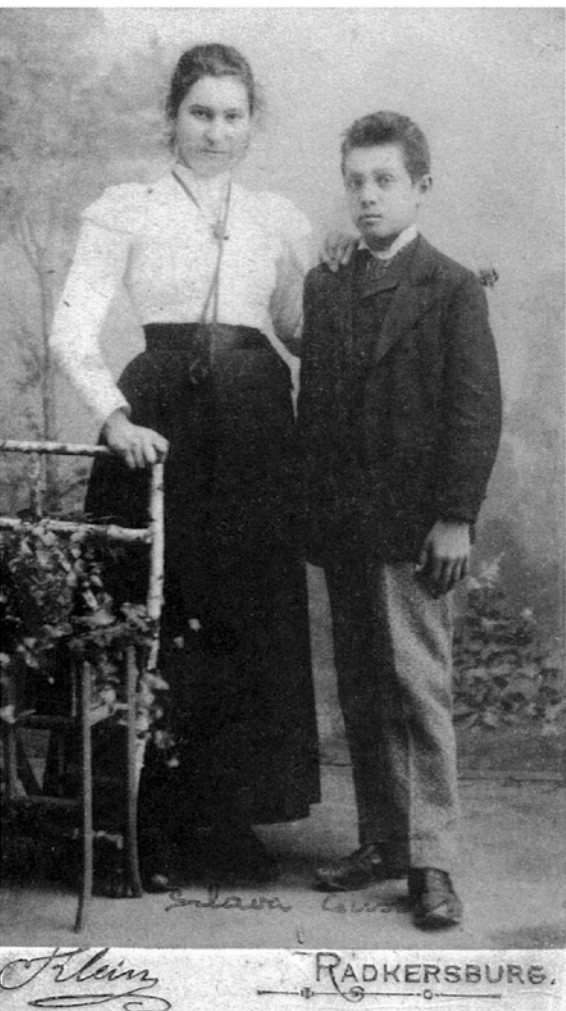

„Az apám járt itt egykoron”

Pável Ágoston kötődése a Szentgotthárd környéki szlovénekhez

A szentgotthárdi gimnazista Amália nővérel (1901)

Idén ismét megemlékezünk az első magyarországi szlovén hivatásos tudós, Pável Ágoston évfordulójáról.¹ 1886. augusztus 28-án – 140 éve – született *Vashidegkúton* (ma: *Cankova*, Szlovénia) és 1946. január 2-án – 80 éve – halt meg *Szombathelyen*. Élete hatvan évéből negyvenötöt Vas vármegyében, abból huszonhatot Szombathelyen töltött. Itt volt tanár, könyvtáros, néprajzkutató, múzeumszervező, a Vasvármegyei Múzeumok Barátai Egyesülete és a Vasi Szemle című folyóirat megalapítója. Szombathelyen írta kétkötetnyi verseit. Itt teljesedett ki nyelvészi és műfordítói tevékenysége. Dr. Pável Ágoston életműve kulturális örökségként szerepel Szentgotthárd, Szombathely Megyei Jogú Város és Vas Vármegye Értéktárban is.

Szentgotthárd és a környező szlovén falvak csak hatvan kilométerre vannak a vármegyeközpontról. Ezért Pável Ágoston gyakran látogatott el az ottani szlovénekhez adatokat gyűjteni a tanulmányaihoz, de rokon és baráti szálak is kötötték a vidékhez. 1897 és 1901 között a szentgotthárdi gimnázium diákja volt. Ez idő alatt rábatótfalui rokonainál lakott. Apja, Pável Iván és annak öccse, János, az ottani szabónál inaskodott. Pável János az iparos lányát, Zrim Magdolnát vette feleségül. Leszármazottai ma is Szentgotthárdon élnek. Pável Ágoston 1931 őszen írt egy verset erről a kapcsolatról,² amelyből részleteket idézünk:

És apám jutott az eszembe,
ki vagy ötvenöt éve itt,
ez ökörnyálas kis faluban
ütötte csapra balga, dús reményeit...
... és elindultam
egy vándorlegény kihűlt lábnyomán
a kenderhajú, öreg legendák után...
A falu túlsó szegletén
egy vén iharfa állt elém;
... s fájó szívemre permetezte
a kérge alá bujt meséket
egy vidám, daloló legényről,
ki valamikor erre járt.

Egy másik versében, amely egy évvel korábban keletkezett, a szentgotthárdi kisdíák is feltűnik, amikor a városban járva belesett egy kerítés mögé.³

A fiatal házaspár (1914)

¹ Folyóiratunkban eddig nyolc cikk jelent meg róla, amelyek visszakereshetők honlapunkon. <https://nemzetisegek.hu/nem-kereso.php>

² Az apám járt itt egykoron. Rábatótfalu 1931 őszen. In: Pável Ágoston, *Vak völgy ölen így zsolozsmázok*. A Nemzedékek kiadása. 1933. Elektronikus változat: Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017 <https://www.mek.oszk.hu/16600/16647/16647.htm>

³ Régi sarjuk illata. Szentgotthárd, 1930 őszen. In: Pável Ágoston, *Vak völgy ölen így zsolozsmázok*. A Nemzedékek kiadása. 1933. Elektronikus változat: Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017 <https://www.mek.oszk.hu/16600/16647/16647.htm>

Belül labdázó gyermekhad zsibong.
Magam is köztük: kis pufók deák,
üdén, mosolygón, lelkes inalásban
a régi méta, a palánk felé.

Benkő Irénnel 1914. április 14-én a szentgotthárdi Nagyboldogasszony-templomban kötött házasságot. *Dombóváron* kezdték el közös életüket, mivel Pável Ágoston 1913 óta az ottani gimnáziumban tanított. Csak 1920-ban sikerült közelebb költöznie szülőföldjéhez. Az év májusában nevezték ki a szombathelyi leánygimnázium tanárává, majd 1933-tól haláláig a fiúgimnáziumban tanított. Szombathelyről vonattal utazgatott Szentgotthárdra, a környező falvakat pedig gyalog vagy szekéren járta be. 1922-ben – hogy megismerje a nyílttűzhelyű konyhákat és azok berendezését – *Rábatótfalu* mellett *Apátistvánfalva*, *Orfalu* és *Permise* házait is felkereste. A helyiekkel közös szlovén nyelvjárása megkönnyítette a munkáját. 1927-ben megjelent tanulmánya nemcsak néprajzi értekezés, de terminológiai szótárt is rejt.⁴

Az 1940-es években a szlovén falvakban és a szomszédos magyar községekben még szokás volt télen rigászni. A fenyőrigó borókabogyóval táplálkozik, ezért az urak kedvelt étke volt: megsütve, csemegeként tálalták fel asztalukra. A szegény népnek a rigófogás és -eladás jövedelmekiegészítést jelentett a téli hónapokban. Pável Ágoston tanulmányának értékes része, hogy a rigófogás egész folyamatát két nyelven írta le, apátistvánfalvi szlovén nyelvjárásban és magyarul.⁵

Adatgyűjtését nemcsak az segítette, hogy beszélte a helyiek nyelvét, hanem az is, hogy a helyi tanítókkal és plébánosokkal barátkozott. Legjobb barátja a felsőszölnöki *Kühár* János plébános volt, aki szintén a Murántúlon született (a *Tišina* melletti *Gradišče* faluban). Az ő közvetítésével vásárolt felsőszölnöki almát, mézet és facsemetéket. Ezen a településen 1940-ben még egy erdőt is vett, amelyben boronafalú nyaralót tervezett építtetni. Ez a terve 1946 januárjában bekövetkezett halála miatt nem valósult meg. Pedig 1945 novemberében a szombathelyi kórházból felsőszölnöki almát kért *Kühár* János plébánostól, attól remélve gyógyulását.

Emlékét őrzi a szlovének lakta vidéken az 1956-ban róla elnevezett felsőszölnöki kultúrház, a felsőszölnöki Pável Ágoston Vegyeskar, a 2017-ben az Országos Szlovén Önkormányzat épülete előtt felavatott mellszobra, a szentgotthárdi Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Gyűjtemény (1986-tól) és egy lakótelep is a városban.

M. Kozár Mária

⁴ Nyílttűzhelyű konyhák a hazai szlovénoknál. A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Tárának Értesítője. 4. sz. Budapest, 1927. 129–144.

⁵ Rigászás a Vendvidéken és az Őrségben. A Néprajzi Múzeum Értesítője, 3. sz. Budapest, 1942. 141–163.

Pável Judit édesapja portréját ajándékozta a róla elnevezett kultúrháznak Felsőszölnökön 1956-ban